

AZ OSZTRÁK–MAGYAR TŰZÉRSÉG SZEREPE A PRZEMYŚL I. ERŐRENDSZER VÉDELMEBEN ÉS A GORLICEI ÁTTÖRÉSBN

A tüzérség feladatai

Az első világháború időszakában a tüzérség a legnagyobb tüzerővel rendelkező fegyvernem, amelynek fő feladata az ellenséges tüzérség harctevékenységének megakadályozása, valamint a másik két alapvető fegyvernem, a gyalogság, illetve a lovasság harcának támogatása volt. A tüzérség feladatköre támadásban és védelmében egyaránt jól körülhatárolt és begyakorolt tevékenységek sorozatából állt.

A tartós védőállásból kiinduló támadásoknál az ellenséges tüzérséget, aknavetőket kellett lefognia, illetve azok tevékenységét bénítani. Kiemelten fontos feladata volt, hogy saját gyalogsági rohamának idejére a harcból kikapcsolja az ellenség lövegeit és aknavetőit, elősegítve saját gyalogságának és lovasságának harctevékenységét. Ha a szembenálló fél tüzérségének harcból történő kikapcsolása lehetetlen volt, a legfontosabb tüzérségi elemek pusztításával kellett elősegíteni a támadó csapatok harctevékenységét. Ezt többnyire repeszgránátok, esetleg – főleg a háború későbbi szakaszában – gázlőszer alkalmazásával érhették el.

A közepes és a nehézlövegek tüzeit a legfontosabb áttörési pontokra összpontosították. A tüzérség számára kiemelten fontos feladatként határozták meg a szembenálló csapatok kiépített lövészárkainak, állásrendszereinek pusztítását, azok védőképességének jelentős csökkentését. Korabeli terminológiát használva a védővonalak „rohaméretté” lövészt. Az ellenség tartalékainak, parancsnoki állásainak lőszerszállító oszlopainak pusztítására, illetve akadályozására gyakran vetettek be gázlőszert. Fontos feladat volt az első vonalakat áttörő támadásban lévő gyalogság tüzérségi tüzzel való támogatása, az előre nyomulás irányában a gyalogság elé lőtt tüzhengerrel, illetve a gyalogságot közvetlenül kísérő lövegek tüzeivel.

Védelemben szintén kiemelt feladatot kapott a tüzérség az ellenség lövegeinek és aknavetőinek megsemmisítésében, az ellenséges csapatok vezetésének zavarásában. Életbevágó volt minden tüzérségi képesség bevetése az ellenség rohamának elhárításában, illetve adott esetben a saját csapatok ellenlökésének biztosításában.¹

Az első világháború a tüzérségi lőszeresek addig még soha nem látott tömeges felhasználását hozta. A különböző lövedékek által okozott pusztítás messze meghaladta a megelőző háborúkban tapasztaltakat. A tüzérségi lövedékek által okozott sérülések arányát az alábbi táblázat foglalja össze:²

¹ Kovács 2014. 111–112. o.

² Kovács 2014. 137. o.

<i>Sebesülések aránya</i>	<i>Francia–porosz háború (francia)</i>	<i>Orosz–japán háború (orosz)</i>	<i>I. világháború, 1914 (átlag)</i>	<i>I. világháború, 1917 (átlag)</i>	<i>I. világháború, 1918 (átlag)</i>
Tüzérségi tűz	25%	14%	75%	77%	58%
Puska- és géppuskatűz	70%	86%	23%	10%	30%
Egyéb fegyverek	5%	–	2%	13%	12%

A tüzérségi tűz okozta első világháborús sebesülések rendkívül magas aránya mögött elsődlegesen a tüzérségi lőszernek százmillió nagyságrendű alkalmazása és pusztító ereje állt. A háború kezdetén, 1914-ben az első háborús hónapok után kiderült, hogy a tüzérségi lőszer mennyisége mégsem éri el a kívánt szintet. A hadi tapasztalatokat értékelve először azt állapították meg, hogy a tüzérség részére a lőszerkiszabot rosszul határozták meg, ezért a magyar hadosztályok tüzérségének is szigorú takarékoságot írtak elő.

A tüzérségének általános jellemzői 1914–1915-ben

Az osztrák–magyar tüzérség a háború elején számban és minőségben is alul maradt a nagyhatalmakkal, így az orosz tüzérséggel szemben is. A két hadosztályból álló orosz hadtest 108 löveggel és 145 000 lőszerrel rendelkezett, szemben az osztrák–magyar hasonló hadtest 92 löveggel és 40 000 lőszer javadalmazásával.³

1914-ben igazán korszerű lövegnek csak a tábori ágyúk, a 10 cm-es tarack és a 30,5 cm-es mozsár volt mondható. A rendszerben lévő mintegy 4000 tábori löveg már a háború elején kevésnek bizonyult az orosz tüzérséghez viszonyítva. A lőszerhelyzet korán kritikussá vált. A Monarchia vezérkara a háború első hónapjára 377 000, a további kettő és fél hónapra 633 000 lőszer felhasználását tervezte, és ebben az időben körülbelül 900 000 db-ot gyártottak, amely azonban a tényleges szükségletnek körülbelül egyharmada volt.⁴ Ráadásul a kapacitás nagy részét srápnelgyártásra építették ki, amely a háború folyamán fokozatosan vesztett jelentőségéből.⁵

Az egyébként sem egyszerű lőszerellátást tovább bonyolította, hogy a Monarchia lövegállománya rendkívül heterogén volt. 1918-ban a rendszerben álló ágyúk, tarackok és mozsarak 12 különböző űrméretet képviseltek (7,5 cm, 8 cm, 10 cm, 12 cm, 15 cm, 18 cm, 21 cm, 24 cm, 30,5 cm, 35 cm, 38 cm, 42 cm). Ez önmagában is figyelemre méltó probléma, de az igazi gondot az okozta, hogy ezekhez a lövegekhez 113 különböző típusú lövedéket kellett gyártani.⁶ A Monarchia tüzérségi lövegállományának csak 15 százaléka volt tábori tarack, 81 százaléka tábori ágyú, négy százaléka pedig ostrom- és erődlovag. A tábori ágyúk és tarackok között kialakult 4:1 arány roppant kedvezőtlen volt. Ez a

³ Riedl 1932. 548. o.

⁴ Turcsányi 1925. 10. o.

⁵ Turcsányi 1925. 11. o.

⁶ A legfontosabb lövegek hatáskörlete és oldalpáztázása. M. kir. állami nyomda, 1918. 1–9. o. Az adatok kizárólag a tábori tüzérség lőszerait tartalmazzák. Nem vonatkoznak a partvédő és „légjárómű” elhárító lövegekre és az aknavetőkre.

viszonyszám a háború végére megfordult és a meredek röppályájú mozsarak és tarackok irányába dőlt el.

A tüzérség alapvető feladatait különféle tűz nemek lövésével érthette el. Az előkészítő tűz célja az volt, hogy a roham előtt az ellenség tűzér- és aknavető ütegeit elnémítsa. A védőárkok aljába kényszerítse az ellenség gyalogságát, átjárót nyisson a védőárkok elé emelt műszaki és drótakadályokon. Elvakítsa az ellenség figyelőpontjait, rombolja a védelmi építményeket, megbontsa az összeköttetést. Fizikailag és lelkileg is megtörje a védelem ellenállását. Az előkészítő tűz hatékonysága alapvetően határozta meg a támadás sikerét. Az első háborús év tapasztalatai bizonyították, hogy a korszerű gyalogsági fegyverekkel felszerelt és beásott gyalogsággal szemben csak az képes áttörésre, aki megfelelően csoportosítja tüzérségét és az adott feladathoz kellő mennyiségű lőszerrel rendelkezik. Az előkészítő tűzbe a támadó hadtestek, hadosztályok összes rendelkezésre álló tüzérségét bevonták. Külön feladatok kaptak a nagy űrméretű lövegek, amelyek a nagy rombolóerő mellett jelentős pszichikai hatást is gyakoroltak az ellenségre. A háború során gyakran előfordult, hogy a tüzérségi tűz alá vett, de közvetlen találatot nem kapott védelmi építményekben harcoló katonák olyan súlyos mentális sérüléseket szenvedtek, amelyek képtelenné tették őket a küzdelem további folytatására. Az előkészítő tűz időtartama néhány órától több napig is terjedhetett a kiépített védelem műszaki színvonalától függően. A Monarchia tüzérsége a keleti hadszíntéren általában 4-6 órás tüzérségi előkészítéssel próbálta megpuhítani az ellenség állásait.

A tüzérség zavaró tűzzel igyekezett elérni az ellenség nyugtalanítását, összeköttetések megbontását, harctevékenységének folyamatos akadályozását. A zavaró tűzbe bevont lövegek rendszertelenül, egyenlőtlen időszakokban támadták az ellenség belőtt védelmi állásait, vonalait.

A hadvezetés elsősorban közepes és nehézlövegeket alkalmazott a romboló tűz lövésére, melynek célja a kiépített állások rombolása, az állandó fából, földből, vagy téglából, betonból épített erődök rombolása, drótakadályok leküzdése, különféle hidak és épületek pusztítása volt. Az ilyen jellegű feladatok elvégzéséhez 15 cm-es, 24 cm-es és 30,5 cm-es lövegeket vontak be az adott tüzérségi csoportosításba.

Általánosan alkalmazott tűznemként zárótűzet alkalmaztak az ellenség rohamának feltartóztatására, amelyhez a zárótűz lövéséhez bevont tüzer csoportosítás a rövid, két-három perces időtartamban kiváltott, legnagyobb intenzitású tűzére volt szükség. A zárótűzet a saját arcvonal elé tervezték, attól olyan minimális távolságra, hogy az árkokban lévő csapatokat ne veszélyeztesse. A zárótűz hatékonyságát plasztikusan ábrázolja a 7. Isonzó csatáról készült, 1916-os visszaemlékezés: „Míg a fennsíkron Lokvicánál az ellenség betörését el lehetett rekeszteni, addig az olasz délebbre, Oppacchiasello romjain keresztül éles ékben Hudilog felé tört előre: nagyobb sikerekhez azonban 12-én délig itt sem jutott. Néhány órás harcszünet után, 17 órakor az egyik kiváló, harcedzett olasz hadosztály kb. 10 000 emberrel Lokvicánál még egyszer próbálkozott, de sorát ez sem kerülte el. Gyilkos zárótűzünk a szó valódi értelmében ledöntötte ezt a hadosztályt, átjutott foszlányaival pedig a 27. népfelkelő ezred és a negyvenhatosok egyik zászlóalja végzett.”⁷

⁷ Kovács 2014. 113. o.

A tüzéség megerősítő tüzet bocsátott ki a zárótűzzel egyidejűleg a saját arcvonal elé lött zárótűz hatására megtorpant rohamozó gyalogság lövésére. Ezzel a tűznemmel a tüzéség a zárótűzet megerősítve nagy tűzsűrűséget hozott létre azon a terepszakaszon, ahol erre szükség volt. Hatékonyságát írja le egy, a 7. Isonzói csatáról szóló 1916. szeptemberi visszaemlékezésből kiragadott részlet: „Tüzéségünk az ellenség rohama alatt általában hallgatott. Kétes eredményért löszert veszegetni nem lehetett. S amikor délben a tűzhenger lassan hátragördült, felderítői a poron és füstön keresztül különös dolgokat láttak. Szemük előtt nyolc kilométer szélességben bontakozott ki egy példátlan tömegtámadás, embercsoportok, gomolyagok, tizenegy hadosztály együtt tartott, 100 ezer főnyi rohamlépcsőjének hömpölygő rajai népesítették be a teret. Elhárító tűzünk ütészzerűen indult meg, az erdő dombjain felállított tüzercsoportok tüze eszeveszett gyorsasággal hullott alá. A célterület oly hatalmas és telített volt, hogy a tűz irányítása alig játszott szerepet. Itt minden lövés talált, bárhova is ért. A csoportok ritkultak, de a vezetők a fedezéket keresőket tovább üzték. S amikor a rohamozó oszlopok a tűzőzönön keresztül elérték a lehangolt hirt állást, elszenveték a legnagyobb csalódást: a tölcsermező egyszerre megelevenedett. A kötőbök mögül géppuska, puska ropogott, kézi- s könnyefakasztó gránát repült, lángszóró lövelt. A rohamlépcső vakított, támolgyó hordává változott. Aki még bírta, menekült; de az út vissza is a tűzfalon keresztül vezetett s egyetlen lépéssel sem rövidült meg.”⁸

Az előrenyomuló saját gyalogság támadásának biztosítására a tüzercsoportosítások tűzhengert (mozgó zárótűz) löttek annak érdekében, hogy folyamatosan megtisztítsák a terepet az ellenség tüzfegyvereitől és védőitől a roham sikere érdekében. A tűzhenger egyik bevett módszere szerint a terepszakasról terepszakasra áthelyezett tüzet előre meghatározott időpontokhoz kötötték, amelyhez a gyalogság mozgása folyamatosan alkalmazkodott. A másik módszer szerint a tüzerek által lött tűzfüggöny a biztonsági távolság betartásával bevárta a rohamozó gyalogságot, és csak ezt követően helyezték át a tüzet a következő terepszakasra. Ennél a tűznemnél többnyire repeszgránátokat és srappelt használtak. A tűzhenger lövése nagyon komoly tüzéség bevonását és az alkalmazott ütegek teljes összhangját igényelte. Ezt a tűznemet többnyire a hadtest, illetve a hadosztály teljes tüzésége, általában 150-200 löveg lötte egy időben.

Az elhárító tüzet védelemben alkalmazták, amelyet bizonyos előre kijelölt és jól megfigyelhető terepszakaszokra terveztek a támadó ellenség távoltartása céljából. Annyiban különbözött a zárótűztől, hogy nem közvetlenül a saját arcvonal elé, hanem annál távolabb lötték. Alkalmazták saját támadás esetén az ellenség tartalékai bevetésének megakadályozására is.

A tüzéség legnagyobb tüzgyorsasággal végrehajtott tűzneme a megsemmisítő tüz volt, amelyet a rendelkezésre álló lövegek maximum tíz percig, a lehető legnagyobb tűzütemben löttek. Ennek a tűznemnek a célja a kisebb kiterjedésű célok, tüzerütegek, vezetési pontok nagy tűzsűrűséggel való pusztítása volt.

A tábori tüzéség ütegeit a feladatok végrehajtása érdekében minden esetben csoportokba vonták össze, a csoport a rangidős tüzérparancsnok nevét kapta. Amennyiben volt elegendő tüzéség, közelharc-, és távolharc tüzercsoportokat hoztak létre. A közelharc csoportba – úrméretre való tekintet nélkül – támadásban általában tarackos, kisebb mér-

⁸ Kovács 2014. 113. o.

tékben ágyús ütegeket vontak be, védelemben főleg a gyorstüzelő ágyúkat részesítették előnyben. A csoport feladata elsősorban a gyalogság elleni harc volt.

A távolharc tüzércsoportot elsősorban a tüzérség elleni csapások megvalósítására hozták létre. Állományába főleg közepes és nehéz, nagy lőtávolsággal rendelkező ágyúkat, tarackokat vontak be.⁹

Az erőd tüzérség

Az erődökben vártüzér-ezredek vagy zászlóaljok állomásoztak, összességében mintegy 3000, többnyire elavult löveggel. A legtöbb löveg Krakko várrendszere után Przemyslben volt. Przemysl, a Galícia közepén található kisváros stratégiai fekvésének köszönhető, hogy az 1870-től meginduló erődítési munkálatok révén az első világháborúban az Osztrák–Magyar Monarchia legfontosabb erődrendszerének központjává vált, amely az orosz haderő egyik fő előrenyomulási irányában a San folyón átvezető hidakat védelmezte.

Przemysl körül hozzávetőleg 50 kilométer hosszú az erődök láncolata, amely védőgyűrűként fogta körül a megóvandó területet. A külső vonal 37 kisebb-nagyobb erődjéből 13 volt újabb, páncélkupolás (ezek a veszélyes délkeleti, illetve északnyugati részekben összpontosultak). A belső gyűrű – amely csak rendkívül gyengén volt kiépítve – mintegy 18 kilométer hosszan fonta körbe a várost.

Az erődrendszer kiépítése az első világháború kitörésekor egyáltalán nem volt befejezve, ezért az elmaradt munkálatok elvégzésére csak a mozgósítás után érkeztek meg a munkásosztatok, melyeknek a háromnegyede magyar volt. 1914 augusztusában – emberfeletti munkával – az elmaradásból igen sokat sikerült pótolni az utolsó órákban. Ennek ellenére az erődrendszer egyetlen eleme sem védett a 15 cm-es űrméret fölötti gránátok telitalálatától.

Az orosz haderő 1914. őszi előrenyomulása visszavonulásra készítette az addig sikeresen harcoló osztrák–magyar 3. és 4. hadsereg csapatait. A visszavonulási hullám szeptember 13-án érte el Przemysl-t. Ekkor került ide a m. kir. 23. honvéd gyaloghadosztály, mint a védőerő főtartaléka és egyben legjobban felszerelt alakulata.

A védősereg gerincét a honvéd alakulatok, a gyulai 2. és a szegedi 5., a verseci 7. és a lugosi 8. gyalogezredbeli bakák, a 2. honvéd tábori ágyúezred képezték, kiegészülve már ekkor a 3. és 4. honvéd menetezredekkel. A 6. menetezred állományát a véres veszteség pótlására október közepén a négy törzsezred között szétosztották. A hadosztály parancsnoka Tamássy Árpád altábornagy, egyben Przemysl helyettes várparancsnoka, a védelem igazi lelke, valamennyi novemberi és decemberi kitörési kísérlet irányítója volt.

Az erődök védelmének gerincét a tüzérség adta, amelynek egy részét beépítették, jelentős lőszer mennyiséget a nagy erődök raktáraiban tároltak (ostrom lövegeket és kirohanó lövegeket). A tüzérparancsnok felelt a vártüzérség alkalmazásáért. Ő fogta össze az összes tüzér alakulat harcát. (Az erődrendszer tüzérségének elhelyezkedését az 1. térkép térkép szemlélteti.)

⁹ Kovács 2014. 112–113. o.

A tüzérség technikai felszereltsége

A háborúban a klasszikus vártüzérség, amely a főbb erődrendszerekben (Przemysl, Krakkó, Komárom) állomásozott, fokozatosan megszűnt, túlnyomórészt korszerűtlen, elavult tüzérségi anyagát a nehéz tábori tüzérséghez osztották be.

A legnagyobb és legjelentősebb szerepű erődrendszer a San folyó átkelői köré, Przemysl városát körülveve épült. A 48 km területű külső és a 17 km sugarú belső védelmi gyűrű több mint 80 páncélkupolás beton, kő és téglá erődelemből állt, amelyekben a szomszéd erődök kölcsönös tűzösszeköttetésben voltak egymással. A Przemysl erődrendszer tüzérségi felszerelésének 1914. szeptember közepi paraméterei a következő táblázatban foglalhatók össze:¹⁰

<i>A löveg típusa és ürmérete</i>		<i>A löveg fajtája</i>	<i>Lőtávolság</i>	<i>Mennyiség</i>
1894 M, 1899 M	6, 8, 9 cm	kazamata ágyú	3-4 km	58
1894 M, 1905 M	8 cm	páncél és süllyesztett páncél ágyú	4 km	32
1894 M, 1896 M, 1899 M	8, 12 cm	legkisebb lőrésű ágyú	4-6 km	52
1878 M, 1880 M	15 cm	mozsár és páncél mozsár	3 km	102
1861 M	12, 15 cm	ostrom ágyú	3,5 km	299
1875 M	9 cm	tábori ágyú	6 km	244
1880 M	12, 15, 18 cm	ostrom ágyú	5-8 km	56
1899M	10, 15 cm	páncél tarack	5-6 km	32

Az erődrendszer tüzérségi lövegei hűen tükrözik a Monarchia tüzérségének háború előtti állapotát. A táblázatban foglalt lövegek között százával található még feketelőporral tüzelő ágyúk is, amelyek már akkor 40-50 éves konstrukciónak számítottak. A Przemysl erődben, és általában véve az erődökben (Krakkó, Komárom) felhalmozott lövegek – a beépített erődlovegeken kívül – általában a szárazföldi haderőből kivont eszközök átadása révén keletkeztek. Ez a „valamire még biztosan jó lesz”- és „a darabra megvan”-elv azt eredményezte, hogy a hadvezetőség néha maga is elhitte, hogy a több ezer elavult löveg egyenértékű a korszerű orosz lövegekkel. A tragédia az, hogy ennek az álságos hozzáállásnak, valamint a békében elodázott modernizációnak most is a hőiesen harcoló katona véráldozata volt az ára.

Az elavult tábori lövegeket legnagyobb számban az 1861 M ágyúk képviselték. A löveget elsősorban az ostromló és vártüzérségnél rendszeresítették. A császári–királyi haderő vezetése úgy döntött, hogy porosz forrásból beszerzi az új Warendorf-rendszert és azt a La Hitte ágyúk lövegtalpán alkalmazva adoptálják a haderőben. A bécsi Arzenálban gyártott csöveket a már meglévő lövegtalpakra építették.

¹⁰ *Kusmanek* 1921. 202. o.

Az uralkodó az 1861 februárjában (!) tartott lövészeti bemutató után engedélyezte az új löveg rendszeresítését. A régi súlyrendszer alapján osztályozott ágyúk hatfontos (9 cm), 12 fontos (12 cm) és 24 fontos (15 cm) űrméretekben, elsősorban mint partvédő lövegek szerepeltek. Később a fontosabb Észak-Itália, Krakko és Przemysl erődjei kaptak a lövegből.

Az 1861 M lövegek az 1880-as évekre kikoptak az elsődleges fontosságú védőművekből, de az első világháború elején újra elővették őket a raktárakból, és mint tartalék ágyúk ismét szerepet kaptak.¹¹

Hasonló pályát futott be az 1870-es évek legkorszerűbb tábori lövege, az 1875 M 9 cm-es tábori ágyú, amelyet számos újítással modernizáltak. Az 1875 M 9 cm-es tábori ágyú, a tartóssági- és lőpróba után, 1897 júliusában egy magas szintű parancsnoki szemlebizottság elé került, amelynek pozitív javaslata alapján az uralkodó október 30-án elrendelte az 1875/96 M 9 cm-es tábori ágyú rendszeresítését. Ezt követően 1897 decemberében egy osztrák–magyar közös bizottság engedélyezte a sorozatgyártást.¹²

A modernizált löveg lőszerieihez már nem a nagy füsttel égő feketelőport, hanem az 1893 M ¼ mm-es nitroglicerines, csővecske formájú grafitozott lőport használták.¹³ Így a töltet apró, 1 mm átmérőjű, 4 mm magas kis darabokból állt, s ily módon már a korszerű hadilőpor jellemzőivel rendelkezett.

Az áttervezett 9 cm-es Uchatius-ágyú alkalmazása a sok pozitív változtatás ellenére csak átmeneti megoldás volt a tábori tüzérség számára. A nagyhatalmak tüzér fegyverneme rohamosan fejlődött, így az osztrák–magyar löveg átalakítása nem oldotta meg a problémát, csak enyhített a lemaradáson.

Az 1875 M 8 és 9 cm-es ágyúkat – kivonásuk után – az erődökben, várakban raktározták és tartalékként számoltak velük. A tábori tüzérségnél már elavult lövegek magasított sánc lövegtalpat kaptak (annak érdekében, hogy falak és fedezékek mögül is tudjanak tüzelni), illetve az eredeti lafettán, mint az erődből kitámadó gyalogságot támogató lövegek szerepeltek a háborús tervekben. Ezeket nevezték „kirohanó” lövegeknek. Továbbá, az egyes erődlemek közötti ideiglenes erődítések védelme is a régi ágyúk feladata volt.¹⁴

Az 1875 M Uchatius tüzérségi rendszer 30 évvel rendszeresítése után – ha csak az erődraktárakban is – szükségképpen alkalmazható fegyverzetnek számított.

Az erődrendszer első, 1914. októberi ostrománál komoly szerepet játszó m. kir. honvéd 2. tábori ágyús ezred – amely eredetileg 1905 M 8 cm-es tábori ágyúkkal volt felszerelve – a 8 cm-es lőszer jelentős részét felhasználta, így miután nem volt az erőd raktáraiban korszerű ágyúlőszer, az ezred egyik osztályát át kellett fegyvereznie a 9 cm-es Uchatius-ágyúkkal. Az átfegyverzés az ezred II. osztályánál azt jelentette, hogy a lőtávolság azonnal, drasztikusan csökkent.¹⁵

A megfelelő tüzérségi lőszer hiánya állandó gondot jelentett az erődben mindkét ostrom időszakában. A vár tüzérségi parancsnoka többször hívta föl a figyelmet a lőszer takarékosagra.

¹¹ Kovács 2010. 125. o.

¹² Ortner 2008. 177. o.

¹³ Arday 1910. 299. o.

¹⁴ Marschner 1899. 269–270. o.

¹⁵ Thaisz, 496. o.

Egyéb, a védelem szempontjából fontos lövegek

Az első ostromig az alábbiak szerint erősödött a tüzérség a fővezérség által átadott lövegekkel, amelyek többnyire a tábori hadsereg állományából maradtak az erődben:

- 36 db 1899/4 M 15 cm-es tarackkal és ágyúval;
- 4 db 1911 M 30,5 cm-es mozsárral;
- 8 db 1898 M 24 cm-es mozsárral;
- 40 db 1875 M 9 cm-es ágyúval, a kiürített hídfőkből beszállítva, amelyekből tábori ágyús ezred alakult;
- 18 db 1905 M 8 cm-es tábori ágyúval, melyek a 23. gyaloghadosztállyal együtt maradtak az erődben. Ebből kiegészülve a 30. tábori ágyús ezred egy ütegével szintén új ezred alakult.

Az erődben így mindösszesen 981 tüzérségi löveg volt, amely – még ilyen meglehetősen vegyes formában is – komoly erőt képviselt. A 8 cm-es tábori ágyúk és a kétütegyeni erőben szervezett 30,5 cm-es mozsár volt különösen értékes löveganyag.

Természetesen az az összehasonlítás nem állja meg a helyét, amely csak a haditechnikai eszközök minőségével foglalkozik. Ide tartozik még a tüzér katona a maga szakmai képzettségével és mentalitásával és még sok kisebb tényező, amelyek fontosak lehetnek egy értékelésnél. Az erődrendszer osztrák–magyar tüzérségének számos pozitív vonása mutatkozott meg a harc során, melyek a következők voltak:

- az erődrendszer és annak támadásra alkalmas pontjainak ismerete, azok löelemeinek ismerete;
- löre kiépített tüzelőállások és védelmi építmények, megtervezett tűzrendszerek;
- kiválóan képzett tisztek és legénység;
- a tüzerek hősiesség helytállása, minden negatív hatás ellenére.

A védő tüzérséget akadályozó körülmények, amelyek meghatározták a védelem hatékonyságát, ekképpen összegezhetők: az orosz tüzérséggel összehasonlításban, lényegesen kevesebb korszerű löveg használata, általában a tüzérségi lövegek alacsonyabb száma, a kevesebb lőszer, jobb orosz kiegészítő felszerelés. A lövegek közel harmada volt beépítve, így csak korlátozottan alkalmazható; a régebbi bronz csövek hamarabb kikoptak. A lövegek között százával találhatók feketelőporral tüzelő ágyúk és tarackok is, amelyek már akkor 40-50 éves konstrukciónak számítottak. Lőszerhiány már az első ostromnál jelentkezik (korszerű ágyúkat kellett kivonni a harcból, többször kellett utasítást adni a lőszerrel való takarékoskodásra. Végül nem volt kiépítve a sugár- és harántutak rendszere, ami nehezítette a manővereket.

Mindezek ellenére az erődöt védő, zömében magyar tüzéralakulatok emberfeletti hősiességgel tartották az erődöt, amíg lehetőségük volt erre.

A visszavonuló osztrák–magyar erők szeptember 16-án hagyták magára Przemysl-t. A vár parancsnoka, Hermann Kusmanek gyalogsági tábornok azt a parancsot kapta, hogy a végsőkéig tartsa az erődrendszert és lehetőleg minél több ellenséges erőt kössön le. Az oroszoknak csak szeptember 26-án estére sikerült a körülrzárást teljessé tenniük. Przemysl első ostroma azonban nem tartott sokáig. Kusmanek október 4-én visszautasította a vár feladására vonatkozó követelést, az ezt követő első orosz ostromot a védők visszaverték.

Az osztrák–magyar 3. hadsereg október 8. és 12. között szétzúzta az orosz ostromgyűrűt és felszabadította Przemysl-t. A Monarchia hadereje azonban az újra válságossá vált

helyzetben november 5-én ismét kénytelen volt magukra hagyni a védőket, így november 8-án újra bezárult az orosz gyűrű, megkezdődött Przemysl második ostroma. Ennek során a védők: a 23. honvédhadosztály, a 97. népfőlkelő dandár, valamint az osztrák 55. Landwehr gyalogdandár, a 108. és 111. Landsturm gyalogdandár, további három osztrák Landsturm gyalogezred, a 2. honvéd tábori ágyúezred, néhány vartüzér zászlóalj, némi lovasság és egyéb csapatok (összesen 130 000 katoná) szakadatlan küzdelmet vívtak az oroszokon kívül az éhséggel és a betegségekkel. A mintegy 30 000 lengyel várossalakó és a 2000 orosz hadifogoly ellátása is teljes egészében a hadseregre hárult.

A második körülfoglalás utolsó három hónapjában erősebb volt a küzdelem az éhséggel, mint az oroszokkal. A védők a mozgatható tüzérség támogatása mellett több kitérést is megkíséreltek. Az utolsó kitérésben a 23. honvédhadosztály csaknem megsemmisült, a 8500 főnyi ütközetlétszámból csak 2662-en tértek vissza. A hadosztály közel 70 százalékos veszteséget szenvedett órák alatt. A védőrség ekkor mindössze csak háromnapos étellel rendelkezett, ezért nem maradt más hátra, mint a várat teljesen elpusztítani, hogy egyetlen használható ágyú, egyetlen használható puská vagy kard se jusson az ellenség kezébe. Március 22-én reggel 5 órától 6 óra 30 percig valamennyi erődöt, ágyút, tarackot és mozsarat, hidat, lőszerraktárt, telefon- és távíró-berendezést felrobbantottak, a lőfegyvereket, szuronyokat, kardokat széttörték, az autókat, kocsikat, nyergeket elégették, a még megmaradt körülbelül ezer lovat levágták. 117 000 éhes, rongyos katona viszonylag egészségesen, 30 000 katona pedig sebesülten vagy betegen esett orosz fogságba. Az erődben egyetlenegy tüzérségi löveg sem maradt használható állapotban. Iszonyatos volt veszteség katonákban és haditechnikában egyaránt.

Az osztrák–magyar tüzérség a gorlicei áttörésnél: „a támadó formáció tüzérsége”

Przemysl erődrendszere 1915. március 22-én esett el, de nem sokáig volt orosz kézen. A német és az osztrák–magyar vezérkar egy rendkívül erős támadó csoportosítást hozott létre annak érdekében, hogy az orosz haderő védelmét áttörjék és felgöngyöljék annak kiépített védelmi vonalát.

Német és osztrák–magyar hadosztályokból (cs. és kir 12., m. kir. 39. honvéd hadosztályok, valamint a 11. lovashadosztály) létrehozták a 11. hadsereget, s August von Mackensen német tábornok vezénylete alá rendelték. A hadművelési terv Gorlicét jelölte ki az áttörés helyszínéül. A támadás fő erejét a 11. hadsereg képezte, melynek balszárnyán a József Ferdinánd főherceg által irányított 4. osztrák–magyar hadseregnek, jobbszárnyán pedig a Svetozar Borojević tábornok alá tartozó 3. osztrák–magyar hadseregnek kellett támadnia.

Az orosz haderő más mellett a gorlicei frontszakaszt is megerősítette, teraszosan egymás fölé magasodó állásrendszereket építettek ki. A védelem egyik sarokpontját, a Pustki-magaslatot az oroszok egyszerűen bevehetetlennek minősítették.

A német és osztrák–magyar haderő olyan erős támadó tüzérségi csoportosítást hozott létre az áttörési szakaszon, amie a keleti fronton még nem volt példa.

Az erőfölény kialakítása az áttöréshez

A 11. hadsereg 32 km hosszú arcvonalon szakaszán 102 000 katonát, 352 könnyű-, 146 nehézlöveget és 70 aknavetőt összpontosított. Az oroszok ezen a szakaszon hozzávetőleg 230, többnyire könnyűlövettel rendelkeztek. A 11. hadsereg részeként az osztrák-magyar VI. hadtest sávjában a cs. és kir. 12. hadosztály állományában 58 könnyű- és 12 nehézlöveg, a m. kir. 39. honvéd hadosztály állományában 42 könnyű- és 8 nehézlöveg, a hadtest közvetlen tüzéség 4 db 30,5 cm-es mozsár, 24 német nehéz ágyú és 16 aknavető – összesen 164 löveg állománya várta a támadási parancsot.

A tervek szerint a védelmi állásból kiinduló áttörés legfontosabb feladatai a tüzér fegyvernemre hárultak. A tüzéség sikerének kulcsa pedig a tűz összpontosítása volt, konkrétan a következőképpen: a védelem kulcsának számító Pustki-állás 650 méterére számolva minden 8 méterre esett egy löveg tüze; kivételesen – a szükös gyártás ellenére – a lőszerkészlet is bőséges volt. Nehéz tarackonként 400 lövés, nehéz mozsaranként 250-250 lövés, közepes tarackkal és ágyúval 1000 lövés, tábori ágyúval 1200 lövés leadására volt mód.

A siker érdekében különleges intézkedéseket vezettek be, amelyek valószínűsítették a meglepetést. Melyek voltak ezek az intézkedések? Az addig védőállásban lévő tüzéséget leváltották, de a közepes és nehéz lövegek állásban maradtak. A tüzérfigyelők maradtak a felderítési sávjukban, a felderítési adatokat átadták, amelyek pótolhatatlan információkat hordoztak a védelem felépítését és mindennapi tevékenységét illetően. Megszervezték a gyalogság közvetlen tüztámogatását, amit mozgó lövegekkel támogattak, amelyek követék a gyalogság előremozgását és a tüzelőkészítés alatt esetleg állva maradt géppuska fészkeket le tudták küzdeni. Végül, tüzértiszteket vezényeltek a gyalogsági parancsnokok mellé a tökéletes összhang kedvéért, a tüzérfigyelő mellett, aki az első vonalban volt.

A terveknek megfelelően 1915. április 30-án a gyalogság elfoglalta a megindulási állásokat. Kezdetét vette a gorlicei csata előkészítése. Ennek során a célok belövése a tüzéség által május 1-jén 15 órától kezdődött a hatástűz löelemeinek megállapításához. Az éjjeli zavarótűz lövése az esetleges állasmegerősítés megakadályozására 10–11 között zajlott, illetve hajnali két és három óra között tüzszünetet tartottak (az utászok ekkor nyitottak átjárókat a műszaki akadályokon). Május 2-án reggel 6.00-kor kezdődött a tüzéségi előkészítés, négy óra időtartamban (az aknavetőket a közeli állásokra és a műszaki zárokra irányították).

Az ellenséges csapatokat meglepte és szinte megdermesztette a május 2-i, döbbenetes erejű tüzéségi előkészítés, ami után a 11. és a 4. hadsereg csapatai ék alakban támadva áttörték az első orosz állásokat és 16 kilométer mélyen behatoltak az orosz védelmi állásokba.

Az 1915. május 2-i gorlicei áttörés tüzéségi előkészítéséről Arthur Arz altábornagy, az áttörés fő terhet viselő osztrák-magyar VI. hadtest parancsnoka így emlékezett: „A VI. hadtestnek jutott az a nehéz feladat, hogy a Gorlicéhez közel fekvő és erősen kiépített Pustki-magaslatot, az ellenséges állásnak kulcspontját megrohanja. Hónapok óta látuk, hogy az ellenség mint építi ki állásait és mint igyekszik azt a technika minden eszközével megerősíteni. Erős drótakadályok és hatalmas fátorlaszok sorakoztak a Pustki-hegy oldalán, több vonalban kiépített és jól fedett árkok előtt.

Eddig még soha nem ismert sűrűségű lövedékzáró zúdult az orosz állásokra, egyketőre mindent törmelékké zúzva. Óriási füst- és porfellegek szállottak föl, és a Pustki-hegy

csakhamar eltűnt szemünk elől. A mennydörgő robaj azt a hitet keltette, mintha vulkán kitérés lenne előttünk.”¹⁶

Az áttörés sikerét elősegítette, hogy a VI. osztrák–magyar hadtest elsőpró rohammal elfoglalta a „bevehetetlennek” ítélt Putski-magaslatot. A magaslat védelmi rendszerével szemben vetették be a hadtest közvetlen tüzérségéhez tartozó, félelmetes 30,5 cm-es nehéz mozsarakat. A 30,5 cm-es nehéz mozsarak paramétereit az alábbi táblázat foglalja össze:

<i>Típus</i>	<i>1911 M 30,5 cm-es mozsár</i>	<i>1911/16 M 30,5 cm-es mozsár</i>	<i>1916 M 30,5cm-es mozsár</i>
Űrmérete	305 cm	305 cm	305 cm
Tömege tüzelőállásban	20 830 kg	20 800 kg	23 014 kg
Magassági irányzás	+40 +70	+40 +75	+40 +70
Oldalirányzás	120 fok	±60 fok	360 fok
Lövedék tömege	287-382 kg	288/382 kg	385,3/290,8 kg
Legnagyobb lőtáv	9 600-11 000 m	11000 m	11 100-12 300 m

Az 1911-ben rendszeresített 30,5 cm űrméretű mozsár, az osztrák–magyar tüzérség legismertebb nehézlövege az ellenség által is elismert fegyver volt. A 30,5 cm űrméretű mozsarakat a pilseni Skoda löveggyár mérnökei tervezték az észak-olasz, korszerűen kiépített erődrendszer elleni esetleges harcra. A századforduló környékén megépített olaszországi erődöket éppen egy lehetséges osztrák–magyar betörési kísérlettel szemben hozták létre, így a Monarchia haderejének tervezni kellett egy olyan viszonylag mobil, meredek röppályán tüzelő nehézlöveget, amely hatékonyan léphetett föl a beton erődökkel szemben.

A lövegtervezők kiváló munkát végeztek, így az új mozsarat már 1910-ben kipróbálhatták a felixsdorfi lőtéren, majd a nehézlöveget a szükséges módosítások után 1911-ben rendszeresítették. A mozsár sorozatgyártását 12 db két lövegből álló üteg megrendelésének teljesítésével kezdték meg. 1914 augusztusáig hat mozsár készült el, amelyeket a vár-tüzérség állományába osztottak be.

A mozsár már a háború kezdetén igazolhatta remek képességeit, mert a német hadvezetés a belga erődrendszer áttörésére osztrák–magyar segítséget kért, amit a Monarchia hadvezetése a mindhárom akkor fenntartott üteg átadásával teljesített. Így a krakkói vár-tüzér ezred és a görzi vártüzér zászlóalj tüzér csoportjait vasúton a belga Lüttich (Liège) körzetébe szállították, ahol 1914. augusztus 20-tól a főirányban vetették be őket.

Az osztrák–magyar 30,5 cm-es mozsarak hatásossága, tüzgyorsasága, lövedékeinek hatása óriási pusztítást okozott az erődökben, amelyek egymás után adták meg magukat.

Von Ranciglio őrnagy a krakkói tüzércsoport parancsnoka – személyes élményeit leírva – így számolt be a d’Andoy erőd rombolása utáni állapotokról: „Az erőd 450 mozsárbomba kilövése után romhalmazzá vált. A felvonóhid romokban hever, az erős vasrácsok gyufaszálként csuklottak össze, az ajtók sarkaikból vannak kiemelve, a folyosókban és a kazamatákban teljes sötétség uralkodik, mert a világítási központokat szétlöt-

¹⁶ Kovács 2014. 112. o.

tük, valamennyi helyiséget nehéz levegő üli meg, mert a szellőztetők már két napja nem működnek... A tetőzet páncélozása felszakadt, a páncélkupolák romokban hevernek...”

Nem véletlen, hogy a mozsarat a háború során valóságos szakrális tisztelet övezte, ahol bevetették, a saját csapatok lelkesedését és az ellenség rettegését okozta. A Monarchia tüzérsége a háború során a keleti és déli arcvonalban egyaránt gyakran alkalmazta a nehéz mozsarat, 1914–18 között a hadiipar 76 db 1911 M és modernizált 1911/16 M, illetve 1916 M 30,5 cm-es nehézmozsarat állított elő, amellyel 38 üteget szereltek föl.

A fergeteges roham szétzilálta az orosz 3. hadsereget, melyben kitört a pánik. A megvert csapatok rendezetlenül menekültek kelet felé, s egész ezredek adták meg magukat. Az osztrák–magyar haderő a németekkel együtt kifejlesztette az áttörés hozta kedvező hadászati helyzetet, és június 3-án bevonultak az orosz haderő által védett Przemysl erődrendszerbe.

Przemysl erődrendszerének védelme 1914 őszén az osztrák–magyar tüzérség sikerreit hozta. Megbízhatóan támogatták a gyalogságot a védelmi hadműveletben, kitartottak addig, amíg élelmiszerral és lőszerrel bírták.

A Gorlicénél bevetett osztrák–magyar tüzérség egy egészen más típusú hadműveletben vett részt. Olyan tüzérségi elveket dolgoztak ki akkor, amelyek a háború későbbi szakaszaiban például szolgálták a hadműveletek tervezői számára.

1905–08 M 8 cm-es tábori ágyú

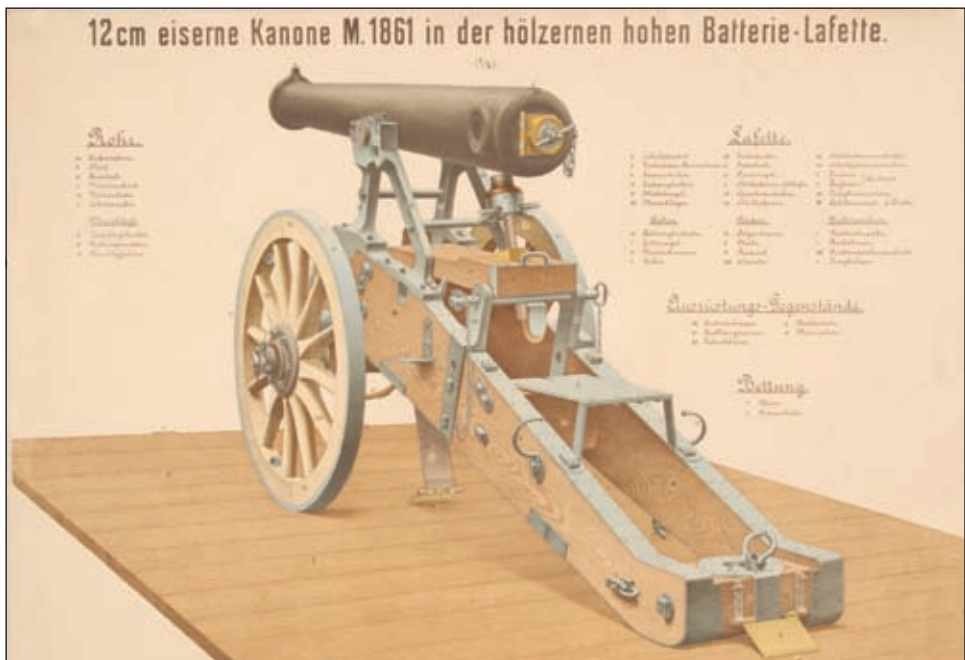
1911 M 30,5 cm-es mozsár tüzelőállásban

1961 M 12 cm-es ágyú

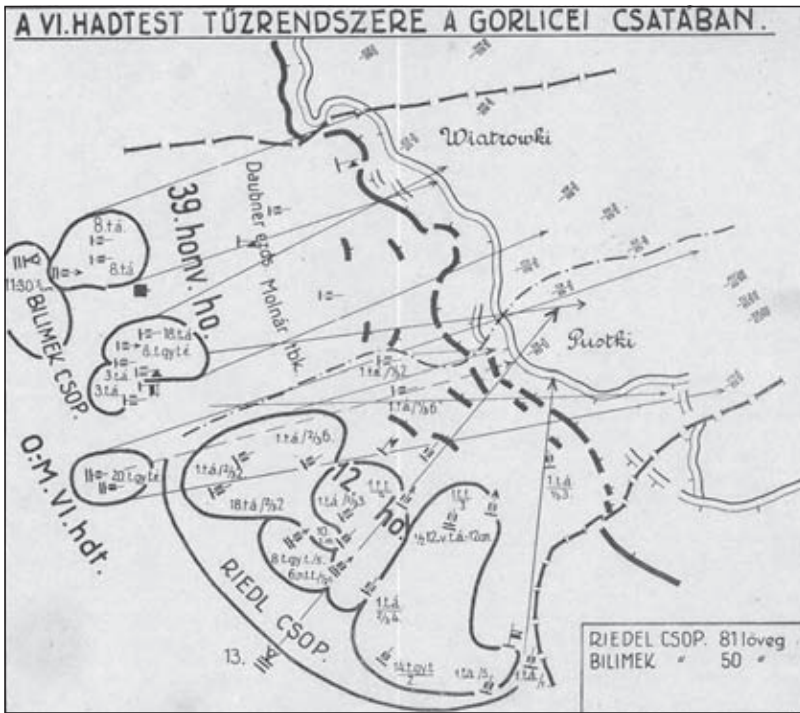
Két páncélcupola helye a Borek-erődben napjainkban

Osztrák 1861 M 12 cm-es ágyú magasított lövegtalpon

1 térkép: A Przemysl-i erődrendszer külső és belső gyűrűje

2. térkép

Osztrák–magyar 1875 M 9 cm-es Uchatius ágyús üteg tüzelőállásban

Tüzérségi találattól kifordult páncélkupola 10 cm-es löveggel

BIBLIOGRÁFIA

- Arady* 1910. *Arday Géza: A Lőpor és robbanóanyagok technológiája és történeti fejlődése*, Kassa, 1910.
- Kovács* 2010. *Kovács Vilmos: Az 1875 M Uchatius-tüzérségi rendszer*. In: *A Hadtörténeti Múzeum Értesítője*, 11. sz. (2010) 105–127. o.
- Kovács* 2014. *Kovács Vilmos: Az osztrák–magyar tüzérség fegyverzete és harc-eljárásai az első világháborúban*. In: *Balla Tibor – Csikány Tamás – Gulyás Géza – Horváth Csaba – Kovács Vilmos: A Magyar Tüzérség 100 éve, 1913–2013*. Budapest, 2014. 112–137. o.
- Kusmanek* 1921. *Kusmanek Hermann vezérezredes: Przemysl mindkét ostroma 1914–1915*. *Hadtörténelem (a m. kir. Hadtörténelmi Levéltár- és Múzeum kiadványa)*, I. (1921) 4. sz. 1–299. o.
- Marschner* 1899. *Marschner Ede: Fegyvertan*. Tankönyv a M. Kir. Ludovika Akadémia számára. Budapest, 1899.
- Ortner* 2008. *M. Christian Ortner: The Austro-Hungarian Artillery from 1867 to 1918. Technology, Organization and Tactics*. Wien, 2008.
- Riedl* 1932. *Riedl Lajos: A tüzérség a világháborúban és a jövőben*. *Magyar Katonai Szemle*, 1932. 548–561. o.
- Thaisz* *Thaisz László: Honvédtüzérek Przemysl-ben*. *Hadtörténelmi Levéltár*, Tgy. 671.
- Turcsányi* 1925. *Turcsányi Gyula: Az Osztrák–Magyar Hadianyagipar fegyver és lőszerterjesztménye a világháború alatt*. *Műszaki Szemle*, I. (1925) 1. sz. 5–25. o.

Vilmos Kovács

THE ROLE OF THE AUSTRO–HUNGARIAN ARTILLERY IN THE DEFENCE OF
PRZEMYŚL I. FORTIFICATION AND IN THE GORLICE BREAKTHROUGH

Abstract

During World War I it was the artillery branch that possessed the biggest firepower, its destructive capacity far exceeded those experienced in previous wars. The Austro–Hungarian artillery fell short both in terms of numbers and quality in comparison to the great powers, including the Russian artillery, at the beginning of the war. The Russian army corps of two divisions included 108 guns and 145,000 pieces of ammunition, while the similar army corps on the Austro–Hungarian side had 92 guns and 40,000 pieces of ammunition.

There were fort artillery regiments or battalions stationed in the Austro–Hungarian fortifications, three thousand altogether, using mostly outdated guns. The second biggest number of guns, following Kraków, were used at Przemyśl where the backbone of the defending army was made up of Honvéd units. These included the soldiers of the Gyula Second, Szeged Fifth, Versec Seventh, Lugos Eighth Regiments, the Second Honvéd Field Cannon Regiment, and supported by the Third and Fourth Honvéd March Regiment.

The paper gives a detailed description of the fort- and field-artillery of the fortification, and discusses how the defenders destroyed the fortification during the last hours of the second encirclement on 22 March 1915.

The Gorlice Breakthrough in May 1915 was a huge success for the Austro–Hungarian artillery, to which the key lied in concentrated fire. When looking at the key location of the defence, the Pustki Post, every eight metre of its size of 650 metres was covered by the fire of one gun. The Russians were numbed by the staggering scale of artillery preparations on 2 May. The success of the breakthrough was aided by the fact that the Austro–Hungarian Sixth Army Corps took the Pustki Height (previously declared “unconquerable”) in a massive assault. Their fire preparation work at Gorlice set an example for operation planners in the following stages of the war.

Vilmos Kovács

DIE ROLLE DER ÖSTERREICHISCH-UNGARISCHEN ARTILLERIE BEIM SCHUTZ DES
FESTUNGSSYSTEMS VON PRZEMYŚL I UND DER SCHLACHT BEI GORLICE

Resümee

Zur Zeit des Ersten Weltkriegs war die Artillerie jene Waffengattung, die über die größte Feuerkraft verfügte. Ihre vernichtende Kraft überstieg bei Weitem die Erfahrungen aus den vorangegangenen Kriegen. Die österreichisch-ungarische Artillerie war den Großmächten, so auch der russischen Artillerie zu Kriegsbeginn sowohl hinsichtlich der Stärke als auch der Qualität unterlegen. Das aus zwei Divisionen bestehende russische Armeekorps verfügte über 108 Geschütze und 145 000 Munitionen, gegenüber den 92 Geschützen und 40 000 Munitionen des vergleichbaren österreichisch-ungarischen Korps.

In den österreichisch-ungarischen Festungen waren Burgartillerie-Regimenter oder Bataillone mit etwa 3000, vorwiegend veralteten Geschützen stationiert. Die meisten Geschütze befanden sich nach dem Burgsystem von Krakau in Przemysl, wo der Kern des Schutzheeres von den Honved-Verbänden gebildet wurde.

Unter anderem von den Soldaten aus dem 2. Infanterieregiment von Gyula, dem 5. von Szeged, dem 7. von Versec und dem 8. von Lugos, dem 2. Honved-Feldkanonenregiment, die bereits zu dieser Zeit durch die 3. und 4. Honved-Zugregimenter ergänzt wurden. Die Studie gibt einen detaillierten Überblick über die Burg- und Feldartillerie des Festungssystems sowie die Vernichtung dieses durch die Verteidiger in den letzten Stunden der Umzingelung, am 22. März 1915.

Die Durchbruchsschlacht bei Gorlice im Mai 1915 ist ein riesiger Erfolg der österreichisch-ungarischen Artillerie, deren Schlüssel die Bündelung des Feuers war. Wenn wir die 650 Meter der Pustki-Stellung, die als Schlüssel der Verteidigung galt, zugrunde legen, fiel auf alle 8 Meter ein Geschützfeuer. Die Vorbereitungen der Artillerie am 2. Mai von ungeheurer Kraft ließ die Russen erstarren. Der Erfolg des Durchbruchs wurde dadurch begünstigt, dass das VI. österreichisch-ungarische Armeekorps das als „uneinnehmbar“ geltende Putski-Plateau mit einem überwältigenden Sturm besetzte. Bei Gorlice wurde eine Feuervorbereitung ausgearbeitet, die in den späteren Abschnitten des Krieges für diejenigen, die die Kriegsoperationen planten, als Vorbild diente.

Vilmos Kovács

LE RÔLE DE L'ARTILLERIE AUSTRO-HONGROISE DANS LA DÉFENSE DES FORTIFICATIONS DE PRZEMYŚL I. ET LA RUPTURE DU FRONT RUSSE À GORLICE

Résumé

À l'époque de la Première Guerre mondiale, l'artillerie était l'arme qui disposait de la plus grande puissance de feu, sa force destructrice étant largement supérieure à celle qu'elle avait dans les guerres précédentes. Au début de la guerre, l'artillerie austro-hongroise présentait une infériorité en nombre et en qualité par rapport à l'artillerie des grandes puissances dont celle de la Russie. Le corps d'armée russe composé de deux divisions disposait de 108 bouches à feu et de 145 000 munitions, alors que le corps d'armée austro-hongrois semblable ne fut équipé que de 92 bouches à feu et de 40 000 munitions.

Les fortifications austro-hongroises servaient de garnison pour des régiments ou des bataillons d'artillerie de forteresse avec 3000 bouches à feu pour la plupart désuettes. Après les fortifications de Cracovie, c'est Przemysl qui disposait le plus de bouches à feu. À Przemysl, l'essentiel des troupes de défense fut composé d'unités de soldats hongrois.

Il s'agit, entre autres, de simples soldats du 2ème régiment d'infanterie de Gyula, du 5ème régiment d'infanterie de Szeged, du 7ème régiment d'infanterie de Versec et du 8ème régiment d'infanterie de Lugos, ainsi que du 2ème régiment d'artillerie hongrois de campagne complété par les 3ème et 4ème régiments de marche hongrois. L'étude détaille l'artillerie de forteresse et de campagne des fortifications et sa destruction par les défenseurs dans les dernières heures du deuxième encerclement, le 22 mars 1915.

La rupture du front russe à Gorlice en mai 1915 fut la réussite de l'artillerie austro-hongroise avec comme élément clé la concentration du feu. Concernant les 650 mètres de la position Pustki, qui fut la clé de la défense, un feu d'artillerie tombait sur tous les 8 mètres. Les Russes furent pétrifiés devant l'intensité brutale de la préparation d'artillerie du 2 mai. La prise du plateau de Pustki dit « imprenable » grâce à une attaque dynamique du 6ème corps d'armée austro-hongrois a contribué à la rupture du front russe. La préparation d'artillerie conçue pour Gorlice est devenue un exemple pour ceux qui ont planifié les opérations futures de la guerre.

Вильмош Ковач

РОЛЬ АВСТРО-ВЕНГЕРСКОЙ АРТИЛЛЕРИИ В ЗАЩИТЕ ПЕРЕМЫШЛЬСКОЙ КРЕПОСТИ I. И В ПРОРЫВЕ У ГОРЛИЦЫ

Резюме

В период первой мировой войны артиллерия являлась видом оружия самой большой в огневой мощности, её разрушительная сила значительно превосходила всех опыты предыдущих войн. Австро-венгерская артиллерия в начале войны и по количеству и по качеству уступала по сравнению с крупными державами, в том числе и с русской артиллерией. Российский корпус, состоящий из двух дивизий располагался 108 орудиями и 145 000 боеприпасами по сравнению с аналогичным корпусом австро-венгерской армии 92-мя орудиями и 40 000 боеприпасами.

В австро-венгерских крепостях были размещены полки или батальоны, в общей сложности около 3000, в основном с устаревшей артиллерией. Большинство артиллерии имелось после крепостной системы Кракова в Перемышле, где хребет оборонительного гарнизона составляли рядовые подразделения.

В том числе они включали в себя рядовых 2-ого Дьюлайского, 5-ого Сегедского, и 7-ого Вршацкого и 8. Лугожского пехотинцев пехотного полка, 2-ой военной лагерной пушечный полк, дополненный к тому времени 3-им и 4-им маршевыми пехотными полками. Данное исследование подробно принимает в расчет крепостную и лагерную артиллерию системы крепостей, ее уничтожение защитниками в последние часы второго окружения 22-ого марта 1915-ого года.

Прорыв у Горлице в мае 1915-ого года имел огромный успех австро-венгерской артиллерии, ключом которого явилось сосредоточение огня в одном направлении. На позиции Пуштки считаеой ключом обороны в расчете на 650 метров на каждые 8 метров приходился огонь одного орудия. Российские войска остолбенели от артиллерийской подготовки 2-ого мая поразительной силы. Успеху прорыва способствовало, то что VI. австро-венгерский корпус, сметающим штурмом занял считаеую «неприступной» возвышенность Пуштки. У Горлицы была разработана такая артиллерийская подготовка огня, которая служила примером в позднейшие стадии войны для планирования боевых действий.